

29015, II, B. 9, 95 ^{13/2 1873}

Ričet iz žabjeka,

kuhan v dveh mesecih in zabeljen s pasjo mastjô.

Skuhal in osolil

Jakob Aléšovec.

V LJUBLJANI.

Tisk „Národne tiskarne“. — Založil Jakob Aléšovec.

1873.

Ričet iz Žabjeka,

kuhan v dveh mesecih in zabeljen s pasjo mastjó.

Skuhal in osolil

Jakob Aléšovec.

V LJUBLJANI.

Tisk „Národne tiskarne“. — Založil Jakob Aléšovec.

1873.

Nagovor.

Kdor po svetu popotuje, lahko kaj pripoveduje“, pravi nemški pregovor. Tim več pa zamore pripovedovati tisti, ki dva meseca sedi, ki ima toraj čas premišljevat, ktereга ne moti nepokojnost sveta, ki toraj dva meseca — procul negotiis — z vso priležnostjo in mnogo časom ričet zoblje.

Taka se je godila meni, nježna vest porotnikov in dobrovoljna ljubezen slavne c. k. deželne sodnije, ktere oko čuje zlasti nad Slovenci, da se jim kaj hudega ne zgodi, odločili ste me od moje navadne okužljive družčine ter me zašili v kraj, kjer mi je bil svet tri sežnje dolg in poldrug seženj širok, in solnce temno obličje jetniškega nadzornika, zvezde pa molčeči briči.

Ni drugače mogoče, kakor da taka okolica človeka nauđuši, da jame peti, žvižgati in posebno piskati, če prav mu piščalke ne dovoli „hišni red“. Če Žabjeka prijetna in podučljiva samota že navadne ljudi, morilce, ubijalce, tatove, goljufe, pretepače itd. omeči, kako bi mene ne bila, ki sem le „javni mir kalil“, in sicer tako, da sem moral dva meseca sedeti, predno je bil ta javni mir „zopet čist“.

Zdaj je vse dobro, razkačena vest porotnikov potolažena, razžaljena deželna sodnija zopet dobre volje, javni mir čist in tudi jaz sem še živ, niso me snedli ne bolhe in ne sodniki, toraj smem biti tudi vesel, da me niso. Kedar je pa človek vesel, se mu razveže jezik, posebno, če je moral tako dolgo molčati, kakor jaz, ker z golo steno se ne dá govoriti. Mogoče, da jezik razvezan sem ter tje kaj neslanega čenča, mogoče, da ta „ričet“ komu ne bo ugodna jed, a premislite, da sem na Žabjek prišel, ker sem za sodnijo preslane jedi kuhal, toraj sem se učil na Žabjeku bolj neslano kuhati. Zato bo pa ta „ričet“ bolj zabeljen, ker se je v njem kuhala mastna Risterjeva pasja krota.

Pokusite ga! Dober tek!

V Ljubljani po novem letu 1873.

Kuhar.

Ž a b j e k.

Lepa beseda lepo mesto najde.

Žabjek! beseda neizrekljivega pomena, polna veselja za tistega, kdor jo le samo sliši, dišeča po bričih, preiskavnih sodnikih, deželni sodnji in dežel-nem pravdnistvu, po vodeni prežganki, trdih cmokih, ričetu in hišnem redu; hiša, kjer človek zgubi vse svoje pravice in postane številka, kjer se mude trdo-vratni grešniki, kjer ima ključ besedo in zvonec uka-zuje in govori, kjer se z eno besedo „sedi“.

Kdo te je vstvaril? Bog gotovo ne, ker nam Mozes nič o tebi ne pove, hudič tudi ne, ker se križa boji, ti si pa ves prekrižan, tako da ni luk-njice brez križa. Toraj so te morali ljudje sezidati in sicer v ta namen, da si varna shramba takim, ktere bi lahko hudič vzal; zato je toliko križev, da oni črni mož ne more do njih.

Kaj pa je Žabjek? Gostilnica, preno-čišče, krčma, hotél?

Nè prav! Res da se sprejemajo ljudje, tujci in domači, vsako uro, po noči in po dnevi, da je vsak vsaj za nekoliko časa preskrbljen z jedjo, pijačo in postrežbo, a vendar nekaj drugače, kakor v navadni krčmi, hotélu ali gostilnici. Nekoliko različen je že prihod, kajti nihče ne pride prostovoljno, poklican je po nakaznici slavne c. kr. deželne sodnije ali pa pride celo zoper svojo voljo v družbi kacega žandarja, kateri mu tudi po dnevi „sveti“, ali briča. V gostil-nici pride navadno natakár in praša, kaj želiš, ne

gledé na to, ali imaš kaj v žepu ali ne in če želiš sobo, gre pred tabo po stopnicah do nje, ti odpré in ti pusti ključ v vratih. Tukaj pa je malo drugačna navada. Pridši popotnik sprejme se v stražnici, mora najprej ime povedati in tukajšni strežaji ne vprašajo, kaj bo želim, ker že to prej vedo; potem ga izlečejo, mu preiščejo žepe in ga potem peljejo v sobo, a tako, da gre strežaj za njim, odklene vrata, in ko gost vstopi, jih za njim zaklene. Ako gost kaj potrebuje, ga lahko pokliče, toda prišel ne bo. Le na večer pride zopet pogledat, a ne če gostu kaj, marveč če gosta ne manjka. Tudi kar se tiče jedi in pijače, je druga navada od one po gostilnicah. Tukaj se namreč splošno ob odločeni uri jé, zajuterk je ob sedmih, in obed ali kosilo ob enajstih. Izvoliš si lahko zjutraj kavo, žgance, zrezke, jetra itd., toda dobil boš le prežganko, ker gostilničar že ve, da jo tako rad imaš, da jo moraš vsaki dan imeti. Jedilni list je jako zapeljiv: v ponedeljek ričet, v torek cmoki, v sredo kaša, v četrtek ričet, v petek zelje in fižol v eni skledi, v saboto krompir, v nedeljo ričet na juhi ali juha na ričetu, kos mesa in zelje. Gostilničar toraj že vgane, da v ponedeljek ne boš hotel družega, kakor ričet, v torek ne družega, kakor cmoke itd. Vendar ti je dovoljeno, če ti n. pr. v sredo kaša ni všeč, jo dati komu drugemu ter zahtevati kaj družega, n. pr. ričet, kterege pa še le drug dan o sorej dobiš. V tem obziru je gostilničar malo pozabljiv, včasih čisto gluh. So pa tudi dnevi, navadno že prej odločeni, o katerih se v tvoji skledi, ako jo pošlješ k gostilničarju, potoma od kuhinje do tvoje sobe vsa jed posuši, tako, da dobiš popolnoma prazno názaj, kar se navadno post imenuje. Vendar ti je dovoljeno gledati pri jedi drugim v zobe. Južnati in večerjati v tej hiši ni navada, ker gostilničar že dobro vé, da nihče ne jé družega, ko kruh. Če si lačen in bi rad kaj kuhanega jedel, naznaniš svojo željo stre-

žaju, ki se imenuje nadzornik, ta gre in jo — pozabi. Boljši je s pijačo, te se ti ne manjka. Tam v kotu stoji lesen vrč; ako bi rad imel pive, vina, žganja, celó šampanjca, vse je v onem vrču, kar nagneš ga in v usta ti teče — voda. — Druga postrežba je pripuščena lastni volji gosta in da bi bil bolj zadovoljin ž njo, mu je dovoljeno, da si sam streže, pometa, postélje, ter sobo osnaži. Ako bi šel rad ven n. pr. na sprehod, to lahko naznaniš čuvaju ali nadzorniku, kateri tvojo željo zá-se obdrži. Pol ure na dan ti je celó dovoljeno, ogledovati imenitnosti in čudeže sprehajalnega dvorišča, kateri je tako gol, kakor da bi ga bil obril. V pol ure to lahko ogledaš, potem si uljudno povabljen zopet v svojo sobo, ker čuvaj dobro vé, kako hrepeniš po nji. Ves dan smeš potem skoz okno gledati, pred katerem je nastavljena zanimiva mreža, da prevelika svetloba tvojim očem ne škoduje. Da ti pa kdo ne more po noči skoz okno v sobo, ki bi te hotel okrasti, je vrh tega okno še zavarovano s trdnim železnim križem in res se še ni nikdar primerilo, da bi bil kdo na Žabjeku skoz okno v hišo prišel. Tudi je to železje dobro, da ne moreš doli pasti, ako bi se preveč ven stegnil. — Razložka med gosti tu ni nobenega, vsakemu je enaka postrežba, gospod je tukaj le, kdor je sit, tako pravijo gostje sami. — Gostilnica, prenočevališče, krčma ali hotel v pravem pomenu besede Žabjek toraj ni, da-si ima mnogo sob s številkami, posebno še zarad tega ne, ker gost ne more iti, kedar bi hotel on, ampak le, kedar drugi hočejo.

Ali je morda Žabjek odgojilnica?

Poglejmo! — V odgojilnice v pravem pomenu besede se pošiljajo mladi ljudje, da se za dobro plačo olikajo, izurijo in izobražijo za kak poseben stan. Navadno jih je po več v eni sobi, obed splošen za vse in skupen, ravno tako gre vse ob isti uri spat. Leto trpi le deset mesecev, dva mesca

so potem počitnice in učenec zleze en red više, če je pri skušnji za zrelega spoznan. — Tudi na Žabjeku je nekaj tako, posebno obed in ura počitka ter skupno stanovanje večih v eni sobi. Toda na Žabjek pošilja le posvetna gosposka mlade in stare ljudi in sicer že „zrele“, leto trpi dvanajst mesecev, vsako leto je 365 in v prestopnem letu še 366 dni počitnic, tudi se začne leto za vsacega, kedar pride, toraj ne le z mesecem oktobrom, kakor v odgojilnicah. Tudi ima vsak le enega učitelja, kateri ga sem ter tje pokliče k spraševanju ali k spovedi, ktere pa ne obdrži zá-se, timveč jo zapiše pričo dveh prič in pošlje državnemu pravdniku. Nekteri prej izštudirajo, nekteri morejo dalje študirati; potem odloči sodnija dan javnega izpraševanja za vsacega posebej ali pa za vse skup. Za ta dan si izbere učenec inštruktorja, kateri mora biti advokat, ali mu ga pa sodnija sama izvoli. Ta ima nalogo, pomagati mu pri javni skušnji ali pa čisto sam namesto njega govoriti, kar se pravi „zagovarjati“. Pri taki skušnji so trije izpraševalci, če je pa učenec više študiral, jih je tudi pet; državni pravdnik jim potem popiše osebnost učenca ali študenta, ter natanko razloži, koliko zná, kaj je že storil ali kaj vsaj drugi pravijo, da je storil, in kaj se sme od njega pričakovati. Na zadnje dobi spričalo pridnosti, ktero ga pripelje za nekaj let na Grad, če se je namreč posebno odlikoval —, ali pa nazaj na Žabjek, kjer mora še nekaj mesecev študirati, ali pa — kar se le redko zgodi — dobi spričalo nezrelosti, da ni vreden ne Žabjeka, ne Grada; tak se spusti, dà gre, kamor hoče. — Toraj so študentje na Žabjeku dveh redov: taki, ki so skušnjo že naredili in uživajo le plačo svoje pridnosti, in taki, ki se za skušnjo še le pripravljajo. Druzega razločka v tem obziru ni, zato se pa Žabjek tudi odgojilnica v praven pomenu besede ne more imenovati, da-si jih

pride mnogo bolj zrelih ven, kakor so bili, ko so vstopili.

Morda je Žabjek semenišče, „lemenat“?

Temu je že bolj podoben. V semenišči se pripravljajo mladi ljudje, ki so že pokazali, kaj znajo, bivajo po dva in dva v eni sobi ter študirajo duhovske knjige; namen semenišča je, da mladenič odtrga svoje srce od posvetnega ter se navadi bolj samote, zarad tega je tudi ločen od sveta, od posvetnega življenja. Tudi tukaj je obed skupen, skupno se hodi na sprehod in tobak ali smodke pušiti po postovah ni dovoljeno. Zvečer mora biti vsak o odločeni uri domá v sobi, nadzorniki pazijo na hišni red in nihče ne sme svojevoljno iti iz hiše. Blizo tako je na Žabjeku. Tudi tukaj se pripravljajo mladi in stari ljudje, ki so že pokazali, kaj znajo, za prihodnji svoj stan in študirajo, kako se bodo drugič skrivali žandarjem, policajem in drugim ljudem, ki so jim pri njihovem poslu na poti. Toda biva jih po več v eni sobi, nekteri študirajo tudi duhovske knjige, ker jim dr. Lušinova previdnost ne dovoli drugih; namen Žabjeka je, vjetnika siloma odtrgati od posvetnega ter ga navaditi samote ali vsaj družbe nekoliko enakomislečih, zarad tega se mu vzame vse, kar bi ga vtegnilo spominjati na svet in buditi mu željo do prostosti. Tobak ali smodke mu niso dovoljene, pač pa sme „čikati“, toraj so „čiki“ tukaj jako zaželjena in cenjena roba. Vendar je že v tem velik razloček, da je Žabjek tudi semenišče za ženske; res, da so ločene od možkih, a vendar so iz enakega namena tukaj. Nekteri prebivalci se pripravljajo za viši poklic, namreč za Grad, toraj je Žabjek vendar-le nekako semenišče, kjer se pa ne sliši toliko molitve kakor kletve. Največi razloček je pa v tem, da odgojenci semenišča ne pridejo več nazaj, kedar so dovršili svoje študije, odgojenci Žabjeka pa nekteri še tretjič, -četrtič, petič repetirajo. Pravo semenišče toraj

Žabjek ni, ker se izpuščeni odgojenci preradi nazaj vračajo in so nekteri, ki že vse svoje žive dni tu in na Gradu študirajo, da-si so že, kakor kažejo njihova spričala, davno „prezreli“.

Kaj pa, ko bi bil Žabjek samostan ali „kloster“?

Bomo videli! Samostan je pribivališče možkih, kateri so se s prostovoljno prisego zavezali, svoje žive dni v zidovji in samotni sobici Bogu služiti, ki so se toraj odpovedali veselju in nepokoju sveta, hodijo enako oblečeni, spavajo na trdi postelji, ubogajo svojega načelnika, žive v revščini in čistosti. Soba njihova je zaklenjena materi in sestram, in uhod varuje vratar. Skoro tako je na Žabjeku. Tudi tukaj prebivajo ljudje v samotnem zidovji, spavajo na trdih slamnicah, morajo ubogati svojega predstojnika ter živeti v revščini in čistosti. Toda služijo veči del znanemu črnemu gospodu s kremplji na nogah in rokah in repom, soba njihova ni le materi in sestram, marveč razen čuvajev in sodnijskih oseb zaklenjena vsakemu, tudi prebivalcu samemu, in vratar ima ključ vedno v rokah. Mestu „roženkranca“ nosijo nekteri svitle verige in le redki so, kateri se morajo za celó življenje odpovedati svetu. Postrežba je pač v obeh krajih le možka, a vendar se samostan v pravem pomenu besede Žabjek ne more imenovati.

Je morda Žabjek bolnišnica, „špital“?

Morda bo. V bolnišnico prihajajo ljudje, kateri so bolni na telesu, iskat pomoči zoper bolezen, in sicer prostovoljno, nihče jih ne goni, ker je njihova bolezen le njim posebno nevarna. Radi razkrijejo svoje rane in povedo zdravniku zaupljivo, kje jim bolezen tiči. Kedar so zdravi, zapuste hvaležni bolnišnico. Vse drugače je na Žabjeku. Sicer se tudi tukaj sprejemajo le bolniki, a ne na telesu, marveč na duši, katerih bolezen je le drugim ljudem nevarna in kateri se morajo skoro vselej še le po pričah prepričati, da so res bolni, sami nočejo tega nikakor pripoznati in tudi zdravniku, kateri se imenuje pre-

iskavni sodnik, tajijo na vso moč svojo bolezen, se potuhujejo, delajo zdrave — v njihovem jeziku „nedolžne“, in tako je preiskavnemu zdravniku včasih res težko najti vir in nevarnost bolezni. Nekterkrat se tudi primeri, da pripeljejo v to bolnišnico človeka, kateri je le po mnenji zdravnika bolan, daljna preiskava pa dokaže, da je bil popolnoma zdrav. Takim zdravnikom se primeri vsake baže, ker nihče ni nezmotljiv. — Kedar je preiskavni sodnik pregledal pljuča in osrčje svojega bolnika, ter zašlišal priče zaradi njegove bolezni, izroči svoje opazke višemu zdravniku za vse, c. k. pravdniku, kateri potem odloči nevarnost bolezni. Svoje misli poda potem še višemu zdravništvu, c. k. deželni sodniji, ktera ima odločiti, kako je bolnik bolan in koliko ter kakošnih zdravil mu bo treba in kako dolgo se bo moral zdraviti. To se zgodi v javni obravnavi po malem pričkanji med zdravnikom, ktereга si je bolnik sam najel in mu zaupa, in med c. k. državnim pravdnikom, zdravnikom za vse, ki navadno reveža neusmiljeno razmesari, da sodniki vidijo zijajoče rane, ktere potem zagovorni zdravnik skuša pokriti. Sodniki potem rzsodijo natanko po prejšnih prikaznih na bolniku, dokler je bil še prost med človeškim društvom, kaka je njegova bolečina in koliko časa se bo moral še zdraviti. Naj trdi tako obsojeni, kakor se mu ljubi, da ni bolan, da ne potrebuje nobenega zdravila, nič mu ne pomaga, zdraviti se mora, po sodnikih mu je natanko odločen dan, kdaj bo zdrav in izpuščen iz te bolnišnice; ako pa sodnija misli, da bo čas zdravljenja trpel čez leto, se pošlje na Grad. Kedar preteče odločeni mu čas, je zdrav, sme zapustiti zdravilnico in iti med poštene, na duhu zdrave ljudi. Toda velikrat se zgodi, da ga kmalu zopet pripeljejo nazaj, velikrat ima hujšo bolezen od prve, kajti marsikter, ki je prišel le z majhno prasko v to bolnišnico, zapustil jo je s kalom nezdravljive dušne bolezni v sebi. — Zdravilo je za

vsako bolezen, za vsacéga bolnika eno in isto, vsi se zdravijo po enem kopitu, zato pa le malokter pride bolj zdrav iz takih bolnišnic, kakor je bil, ko so ga noter pripeljali. Iz tega se vidi, da tudi bolnišnica v pravem pomenu besede Žabjek nikakor ni.

I, kaj pa je vendar Žabjek?

Žabjek je Žabjek, ne dá se primeriti drugi hiši, celo vojaški kosarni ne. Kmečkim prebivalcem je stradalnica, kjer se želodec krči in vadi zadovoljnosti z malim; gosposkim boljšega stanu, ktere pripelje kaka računska napaka ali kaka politična bolezen — po mislih sodnije, se vé da — sem, je samotni otok v sredi mestnega gibanja, kraj, kjer se dolg čas prodaja; mestni sodrgi in zavržencem sploh, ki nimajo svoje strehe, pribežališče v najhujši sili, kjer imajo ravno toliko pravic, kakor vsak drug; ljudem sploh, kateri tega rajskega kraja niso spoznali po lastni poskušnji, je hiša sramote, v katero se spravlja to, kar ne gré v človeško društvo, kar mu je nevarno; slednjič c. k. sodnji in državnemu pravništvu predmet, na katerem si brusi pamet, krha peresa in jezike, zarad kterega popiše na cente in cente papirja, strga v sejah toliko in toliko hlač, sploh kraj, brez kterega bi c. k. deželna sodnija ne potrebovala polovice toliko osobja, kakor ga ima, skoro bi rekel sodnijskemu stanu potrebno — zlo.

Kaj pa je Žabjek „Brenceljna“?

A, o tem se da govoriti. Čujte!

Žabjek za „Brenceljna“.

Med pisatelji in njihovimi bralci sploh velja beseda: „Pisatelj, ki še ni bil zaprt zarad ostrosti svojega peresa, ni veliko vreden.“ Toda to gotovo ni res, kajti pisatelji nemških liberaluških listov, da-si še niso sedeli, so vendar vredni, da bi jih vzela tisti, „ki koce žehta“.

Ako bi bila ta beseda pa vendar-le resnična, potem bi bil Žabjek ogenj, v katerem se vtrdi in nabrusi pisatelja pero, bil bi vica, v katerih se očisti pisatelj tiste grdobije, s katero ne more do Elizija, do Olimpa, bil bi krstni kamen, pri katerem zadobi še le pravo ime; potem bi „Brencelj“ lahko ponosno rekel: Kaj boste vi, ki še niste bili na Žabjeku!

Krakovska pravljica trdi, da je pod Žabjekom pokopan tisti „podkovani karf“, kterege zdaj nikjer več ne vjamejo; zato je pa ta hiša tako nekako očarana, da je prav lahko vanjo, a prav težko iz nje priti.

„Brencelj“, stopivši čez osodepolni prag, našel je tu prav čudno družčino. Najbolj čudno pa je to, da tukaj zataji vsak svoje navade: tat ne krade, bankovčar se za denar ne zmeni, ubijalec je krotek kakor ovca, goljuf pošten, da je groza, tako da se je „Brencelj“ čudil, kako da so ti mirni, pohlevni in pošteni ljudje prišli v to razupito hišo. On, ki je, bivši med svetom, z drznim in nesravnim persom kalil javni mir, zdel si se je kakor okuženi med zdravimi, ter se čudil, da se slavna c. k. deželna sodnija ne boji, da bi tudi med temi mirnimi ljudmi miru ne kalil.

Da se pa to ne more zgoditi, zato skrbi že „hišni red“, ki je precej zelo podoben avstrijski ustavi; pod njem je vsak, ki biva v hiši, „hišni red“ prepove do malega vse, česar je človek navajen, in tisti, kateri si je izmislil to hišno postavo, je moral biti človek, ki je brez vsega živel, kar svet ponuja, ali ki ni nikomur ničesar privoščil. Po mislih tega ne usmiljenca najde človek vse, česar potrebuje, v majhni sobici, toraj mu je dosti, ako gre na dan pol ure iz nje gledat obnebje in megle nad sabo ter srkati zrak, kateri je tudi tukaj podoben onemu, kterege uživajo na duši še zdravi prebivalci neograjenih, nezaklenjenih in s železjem ne prepreženih človeških prebivališčev.

Ta hišna postava zapodi vsakega, bodi-si ubijalec ali kalilec javnega miru, kakor „Brencelj“, v svojo luknjo, ko se jame mračiti, potem se do belega dne pa nihče ne zmeni dalje za-nj, razen če sumičijo, da bi utegnil poskušati moč zidovja in železja po oknih ter zmeriti s svojim telesom visočino med oknom in tlami pod njim in se tako odtegniti varnosti Žabjeka in očetovski skrbi njegovega nadzorništva. Na Žabjeku čas ni denar, toraj tudi človek ne vé kaj početi s časom, ki je vsakemu predolg. Kdor tedaj nima časa, naj gleda, da na Žabjek pride, tam mu bo čas tako dolg, kakor n. pr. nemški jezik, ki sega od severnega do jadranskega morja. Dolg čas je edina stvar, ki je po hišnem redu dovoljena, toraj tudi „Brenceljnu“ ni bila prepovedana. S tem je šaril po svoji volji.

Kakor je zvedel iz ust gospoda Lušina, je bil poslan na Žabjek, da bi se poboljšal, iz česar se mora sklepati, da je bil namen sodnije pri tem poslanstvu koristen in hvale vreden. Spoznavši to je „Brencelj“, kakor drugi pokorjenci, skušal pogrezniti se v obžalovanje svoje pregrehe, a ni se mu posrečilo priti do spoznanja, da je grešil in da so tanjkovestni porotniki prav ravnali, ko so ga volili na Žabjek. Kdor pa ne pride do spoznanja svoje pregrehe, se ne bo poboljšal, pač pa bo premišljeval, kako bo pri enaki priložnosti tistim, ki ga zalezujejo, osle kazal. Tič, ki je bil že enkrat v kletki, se drugič ne dá tako lahko vjeti. Tudi „Brencelj“ se odslej ne bo dal, ako se mu še tako mastna pasja krota nastavi. O, državni pravdnik, za pesi boš odslej zastonj na njega prežil, ga ne bo blizo.

Pač pa je „Brencelj“ premišljeval vest svojih prijateljev, nemškutarških porotnikov in spoznal, da je ta vest tako tanjka, kakor mrena, in zopet tako debela, kakor najtežji podplati, ktere hribovci nosijo. „Brencelj“ je bil menda na prvo zadel, „Tagblatt“ pa na drugo, in tako ni moglo drugače biti,

kakor je bilo. Čutje spoštovanja take vesti mu ne bo nikdar vgasnilo v srcu, če tudi morda ne bodo imeli nikdar več prilike pokazati mu vnovič svojo dobrovoljnost.

Premišljeval je tudi dobrovoljnost slavne c. k. deželne sodnije ljubljanske do njega in slovenske perutnine sploh; pa saj je znano, da imajo ne le sodniki, timveč tudi drugi c. k. uradniki perutnino radi v kurnjeku, še rajši pa v želodcu, kar pokažejo ne le na domu, timveč še rajši pri komisijah. Res, da je „Brencelj“ le majhna perutnina, a če boljše ni, je državni pravdnik tudi ž njo zadovoljen. Drugih misel si „Brencelj“ ne upa zapisati, ker je bil zarad enakih misel že zaprt, ktere je zapisal. Da bi vedela c. k. sodnija, kaj o nji misli, bi ga še rajši imela — na Žabjeku. Toda ne boš, Jaka!

O, verjemite, na Žabjeku je kakor v rajju. Ni se bati človeka, da bi kdo njega ali njemu kaj ne vkradel, živi tje v en dan, kakor žival brez pameti, kajti pameti mu ni treba in tudi ne ve početi kaj ž njo. Ves ljubi dan ne vidi družega, kakor briče, potepuhe in c. k. sodnijske obraze, temne kakor noč, in bodeče kakor „kocaneža“. Kedar gre ven, bi skoro samega sebe notri pozabil, tako se mu mudi. „Brencelj“ vsaj ni svoje žive dni veselil se prostosti tako, kakor ko je prišel sv. Miklavž po-nj. Da bi ne bilo nemčurskih porotnikov, Bog vé, kedaj bi mu bilo to veselje! Morda nikdar. Zato jim je pa na vso moč hvaležen in ne želi družega, kakor da bi tudi oni imeli priliko, občutiti veselje, ktero obide človeka, kedar po dvemesečni seji v luknji pride zopet na beli dan. Potem bodo vedeli ceniti „Brenceljno“ hvaležnost.

Vendar vse je dobro, kar človek vé, toraj tudi to, da vé, kako je na Žabjeku. „Čez sedem let vse prav pride“, pravi star slovensk pregovor; morda bo tudi „Brenceljnu“ še prav hodilo, da je sedel na

Žabjeku; če ne njemu, pa vsaj porotnikom in sl. c. k. deželni sodnji.

V svoji kletki pa je zapustil „Brencelj“ na varnem kraju prihodnjim svojim naslednikom ta-le napis:

Popotnik, kterega kaka pasja krota, pre-
 tanjka vest nemčurskih porotnikov ali dobro-
 voljnost sl. c. k. deželne sodnije ljubljanske v
 ta kraj zabije, spominjaj se, da je pred Tabo
 tu že „Brencelj“ radoval se v rajski samoti,
 dva meseca zamaknjen v gledanje štirih
 golih sten. Sv. Miklavž mu je odprl vrata,
 ktera mu je zaklenil mogočnega očeta Lušina
 ukaz. Naj Te ne bo strah, tudi „Brenceljna“
 ni vrag vzel, toraj tudi Tebe ne bo, tudi
 „Brenceljna“ niso bolhe snedle, toraj tudi Tebe
 ne bodo. Le korajžo!

Risterjev pes.

Žalostno - smešna, podučna, resnična storja.

(Z lepimi pldki ocirana.)

Je pudeljna imel Križáj,
 Ž njim v šternale šel na spreháj.
 Tud' Rister — to je en žnidár —
 Se rad po šternale bahár'.

Ta Rister pinčeta ima,
 Ki, kakor pes, krog nog vohá.
 Bigecat' če se s pudeljnom,

Pa Križaj prav': „Boš šel? Te bom!“
 Po luftu švigne dól od zgor,
 Na pinča pade španiš ror,

Da pinč upije: Vi, vi, vi!
 To Risterja v srce zaskli.
 „Le čakaj no, ti guncvet gmej,
 Te rihti bom ancajgal zdej.

Boš švical bec, sedel mi v keh;
 Ne dam jest rihti gmaha preh“.
 Pa Križaj s svojim pudeljnam
 Špencirat gre nekam drugam.

Zdej Rister gre po doftarja,
 Po kunštenga t'ga šintarja,
 Pokaže mu na nogi žlak

In pravi: „Dejte cajhnes tak,
 Da pinč za del ni tauglih bil,
 Dokler v špital se arcnovil“.

Ko Rister cajhnes 'ma v rokah,
 Gre v Križanke, ne dá preh gmah,
 Dok ne dobi urtajlence,

Da Križaj plača koštence,
 In v keho še gre dnevov šest.
 Se Rister smeje : „To je fest!“

Pa Križaj je korajžen mož,
 Na oberrihto se pritož'.
 Dol pride z Graca urtelj zdej,
 De štrafenge je Križaj frej;

Tud' košteng treba plačat' ni.
 To Risterja strašno jezi,
 Ker pes je preh že krumpast bil,
 Predno je španiš ror dobil.

Tak Križaj bil je vsega los,
A Rister imel daljši nos. —

Ta Rister je nemškutar hud,
Se kimral za-nj je „Brencelj“ tud' !
Ko „Brencelj“ to-le šihto zvé,
Jo svojim bralcem koj pove.
Si misli: „Glej no, kot nalaš !
Zabeliš jo in drukat' daš :
Se bode gmej foljk kej smejal,

Ko storjo to od psa bo bral,
 Od Risterja, t'ga žnidarja,
 Od kunštenga t'ga šintarja,
 Štediranga t'ga rihtarja,
 Od graške rihte doftarja. —
 Je rihtarja, ki urtelj bral,
 Koj v svoje cajtenge not dal. —

Pa „Brencelj“ se je zmotil zló,
 Vse čist' faleno je prišlo.
 Je komaj „Brencelj“ drukan bil,
 Je policaj ga že lovil
 In rekel mu: „Ti lump ti, stoj,
 Zdej greš naravnost k riht' z menoju.“

Vse platece je zdej pobral,
 Noben'ga groša zá-nje dal,
 In nesel k rihti jih seboj.
 Si „Brencelj“ misli : „Zdej bo joj!“
 Potem dobi forladengo,
 De pride v unterzuhengo,
 De zviža se, kolk' je falén.

Na frej nogah je bil puščen.
 Cesarski doftar prav' : „Ej, ej!
 To bo pa za gešvorne kej.“
 Naredil je zatožengo
 Za eno štraf-ferhandlengo.
 Te gvaytne rihte prezident

Mu pravi: „Jest sem že kentent.“
 Jzlozal' so gešvornarje
 Ta veči talj nemškutarje,
 Jih sklical' na en gvišen dan.
 Ko vsi so bili skupaj zbran',
 Je Leitmayer, ta stotsanbolt,
 Slovencu vsak' mu rekel: „Holt!

Ti tauglih nisi, boš šel preč.“
 Tako jih je zavrgel več. —
 Na bonkih jih dvanajst sedi,
 Se „Brenceljnu“ nič kaj ne zdi,
 Ker fortelj statsanbolt ima,
 Enajst skor gvišnih štim pozná.
 Tako na ponkih so sedel'.

V ferhér so „Brenceljna“ zdej vzeli,
 De je z laferjo Ristersko
 Razžalil službo rihtersko,
 De rihtarski dolžil je stan,
 Da nagnjen je v nemčursko stran.
 „Brencelj“, da ne, Leitmayer, de,
 Tako se štrita sem ter tje.
 Nazadnje pa še prezident
 Nar'di gešovornim koplement,
 Jim reče, kar so slišal' zdej,
 Prevagajo tam v cimru nej.
 Na to zaklene tam od zad
 Jih vse v en cimer separat,
 De tam po vesti urtelj stré:
 Al, „Brencelj“ res na Žabjek gré,
 De pišejo za Žabjek pos,
 Ali pa šprehajo ga los. —
 Za „Brenceljna“ so štíme tri,
 Ta druge stotsanbolt dobi.
 Zdej „Brenceljnu“ je urtelj bran,
 De je za krivega spoznan:
 Cesarski doftar zlo vesel,
 A „Brencelj“ prav': „Jest sem se vjel.“
 Pa sklepat rihtarji gredo,
 Kaj „Brenceljnu“ za lon dadó,
 De rihtarski je špotal stau,
 Za kar falén je bil spoznan.
 Ko se te duri spet odpró,
 Mu urtelj rihtarji beró:
 „Ker si po pinču Risterja
 Zašpotoval stan rihtarja,
 Ti rihta naša to spozna:

De greš na Žabjek mesca dva ;
 In ker nam to še ni zadost,
 Na štirnajst dni imaš še post,
 De te špotvat' se mine lešt.
 Pritožit' se damó ti brešt. "
 „Boh lonej ! To mi ni premal !
 Na Dunaj bom pertožbo dal.
 Boh lonej vam nemškutarjem
 In vam pravičnim rihtarjem. "
 Na Dunej tožba gre naprej,
 Pa men'te, da pomaga kej ?
 Za „Brenceljna“ ne marajo,
 Ta urtelj tam poštatajo.
 Ljubljanski prezident Lušin
 Prav frajndleh pravi : „Ljub moj sin,
 Oktobra šest'ga na špencir
 Greva na Žabjek, kjer kvartir
 Zašafal sem ti naredit',
 De boš za mesca dva zašit. "
 Potem mu šriftleht vedet' dal ;
 Na šrifti je podpis tak stal :

Kaj se godilo je potem,
 V par calcah vam lahko povem.
 Priplaval je bil strašen som,
 Si „Brencelj“ misli : „Zdaj bo lom!“

Ga živega pošast požré
 In mesca dva v trebuhu cré.
 Pa čudež! Jona že v treh dneh
 Zopet je stal na suhih tleh.

A „Brencelj“ dni je šestdeset
 Se postil v ribi, predno spet
 Ga celega iz sebe dá,
 Da se mu prav nič ne pozná.

Nemčurji so se posmehval;
 De skoz klobuk so muho dal:
 Zdej muha jim zopet brenči
 In pravi: „Le počakte vi!

Prišel bo cajt tud za-me kmal',
 De bom jest vas na tarčo djal.
 Sej vsaka reč en cajt trpi,
 Sem danes jest, a jutri vi.

Moralo te-le storje vam
 Na kratko tukej koj podam
 V podučnih samih treh vrstah:

Kdor če pred rihto 'meti gmah,
 Pusti naj v mir' nemškutarje
 In pse, posebno rihtarje.

Pravica — krivica.

Resnična povest iz sodnijskega življenja.

Bilo je v nekem mestu na Nemškem. Nadzornik ječe tik preiskovalne sodnije si je prižgal ravno pipo, da bi po kosilu malo dima spihal po svoji sobici, kakor je imel navado. Kar zapoje zvon in ključar naznani malo nevoljnemu nadzorniku, da je hiša dobila novega prebivalca.

Tako naznanilo ni v jetnišnici nič novega, kajti ponavlja se na dan večkrat, vendar bere nadzornik ključarju na obrazu, da je tákrat kaj bolj mastnega, toraj se poda v svojo pisarnico, v kateri se prihajajoči popotniki navadno sprejemajo.

Vstopivši zagleda bradatega človeka, lepo gospoško oblečenega, visoke in čvrste postave v družbi dveh žandarjev, katerih prvi pristopi in nadzorniku poroča sledeče:

„Današnji lov se nama je dobro splačal. Tukaj imaste tiča, čegar perje je gotovo toliko vredno, kolikor sva podplatov strgala. To je, če ima človek dober nos. Ta-le je tisti, ki je pred štirimi tedni umoril in oropal tistega bogatega kupca s živino. Ko je sodnija v skrivnem pismu morilca tako natanko popisala, da ga mora vsak otrok spoznati, sem precej rekel svojemu tovaršu: Ti, Peter, ta bo najin! — In res! Ko se vračava proti domu in jaz Petra izprašujem, da bi zvedel,

ali zná oni popis tudi tako dobro iz glave, kakor jaz, pride kakor nalašč ta-le človek. Jaz ga pri tej priči spoznam — kdo bi ga ne po tako natančnem popisu? — ga vstavim, prašam, od kod in kam, on se nekaj repenči, pove mi čisto neznanu ime itd. Je že prav, rečem Petru, vzameva ga v sredo in — tukaj je. Le dobro ga shranite, da se ne izkadi“.

Po teh besedah odideta čuvaja pravice, prignani popotnik, kateri doslej ni besedice spregovoril, se jima prikloni, potem pa se jame na vsa usta smejati kakor da bi bil doživel kaj neskončno smešnega.

Nadzornik strmi in pregleduje pisma, ktera mu je žandar izročil. V njih vidi, da je vjetnik trgovec, oženjen, kar vidi iz nekterih listov, katerim je napis: „Predragi, ljubi možiček“. Oko se prime posebno sledečih vrstic v enem teh pisem:

„Predragi možiček! Je-li se Tebi že tako toži po meni, kakor meni po Tebi? Vsako uro si mi na mislih in te misli mi slajšajo dolge dneve. Kedar Tvoj sinček jeclja besedico „papa“, ga stisnem k sebi, saj je čisto Tvoja podoba“.

Da-si jetniški uradniki in briči navadno nimajo preveč občutljivih srcov, ker so po vsakdanjih skušnjah vtrjena, te besede pisma, ki razodevajo največo domačo srečo, nadzorniku vendar šinejo do srca, ozre se po vjetniku ter ga pogleda od nog do glave. Zdi se mu čisto različen od navadnih morilcev in roparjev, v očesu mu je neka odkritosrčnost in obraz kaže popolno mironost. Tudi smeh, kterega je spustil za odhajajočima spremljevalcema, mu je prišel naravnost iz srca, to nadzornik vsaj tako misli.

Ko vidi pripeljani hudodelnik resen obraz nadzornika, se jame vnovič na vse grlo smejati.

„O, to je kaj za predpust“, pravi, smeha komaj govoreč, „gospod nadzornik, ali kaj ste, vljudno vas povabim, da se tudi smejate z mano vred, stvar je smeha vredna. Ali mislijo, da sem kak potepuh?“

„Meni se ne zdi tako smešna“, ga zavrne nadzornik resno, „marveč neprijetno resnobna“.

„Kaj? Ali naj bom morda kak tat?“

„Ne, zarad tega ste v zmoti“.

„I no, kaj zlodja naj bom? Morda še kaj hujšega?“

„Da, kaj hujšega?“

„Kaj li? Govorite, da vem, kako se imam tu vesti!“

„Obdolženi ste, da ste nekoga umorili in oropali.“

Te besede izgovori nadzornik zložno, počasno. Vjetniku zgine smeh iz ust in nekoliko plah praša dalje:

„Ali sem res podoben hudodelniku? — Gospod, pogledali ste moja pisma, ktera me popolnoma opravičijo. Jaz sem trgovec, popotujem po opravkih in ti so me pripeljali sem v te kraje. Doma, kamor sem se ravno namenil, imam lepo premoženje, o čemur se lahko vsak prepriča“.

„Ste bili že kdaj prej v tem kraju?“ praša nadzornik dalje.

„V tem kraju? Da, da, toda ne prav tukaj v tem mestu“.

„Mi morete povedati, kdaj je to bilo?“

„Čakajte, gospod, štiri tedne bo tega“.

„Hm, hm! To se vjema. Vi ste oženjeni?“

„Da, tretje leto“.

„In imate otroke?“

„Enega. Prav zal fantiček je, ljubeznjiv, kakor angeljček“.

„Mi morda naročite, da to, kar se vam je tukaj primerilo, poročam vašej gospej?“

„Čemu? Saj me menda ne mislite tu pridržati?“

„Žalibog, da ne smem drugače.“

„Kaj? Vendar ne —“

„Zapreti vas moram, kakor druge jetnike, moja dolžnost mi to veli“.

„Gospod, vse svoje žive dni še nisem toliko zakrivil, da bi mi smela sodnija le en las izrupati. Dokazati

se mi ne more ne najmanjša hudobija, pisma moja so v redu, me popolnoma opravičujejo. Smem in bom zahteval, da se to pripozna in se mi pusti iti svojo pot“.

„O tem nimam jaz razsoditi. Vse to je stvar preiskalnega sodnika, pred kterega boste poklicani v štiri in dvajsetih urah. Le toliko vam še opomnim, da pisma v tem slučaju malo pomagajo obdolženemu“.

„Moj Bog, kaj mi je storiti?“

„Potrpeti in premišljevati, s čim se boste opravičili“.

„Oh, uboga ženka, drago dete moje!“

Te so bile zadnje besede osupnjenega vjetnika. Nadzornik ga spremi v odločeno mu ozko, temno in mokrotno izbico, ključ zaropota, vrata se odpro in ko se zopet zapro, se zgrudi nesrečnež na trdo slamnico, pogum se zgubi v samoti. — —

Ker je bilo hudodelstvo napravilo velik hrup med ljudstvom in je bila razpisana nagrada na glavo morilca, pričela se je jako natančna sodnijska preiskava, ktera je na dan spravila sledeče gradivo zatožbi.

Trgovec s živino bil je umorjen na veliki cesti. Najprej je morilec strelil vanj in ga ranil s kroglijco v glavi; potem pa ga je večkrat dregnil z nožem ali bodalcem v prsi, kjer so se našle smrtne rane. Umorjeni je imel, kakor se je zvedelo, veliko svoto denarja v papirji in srebru pri sebi; tega pri mrliču niso našli, pač pa uro, zlate verižice in drug kinč, znamenje, da zviti morilec ni maral za-nje, ker bi ga bile lahko izdale, in je vzel le gotov denar. Vse to pa je sodnijska preiskava spravila v zvezo z vjetim tujcem tako-le:

Umorjeni trgovec je bil po besedah prič čvrste in trdne postave, toraj ga je moral le zopet čvrst človek po hudem boju premagati. Obdolženi je bil tako čvrstega života, da se je zamoglo o njem kaj tacega nadejati; vrh tega je imel neko prasko ali prho čez obraz in opraskane roke, sodnijski zdravniki so izrekli, da so te rane blizo štiri tedne stare, da jih je prav lahko v

boju z umorjenim dobil, kateri se je gotovo na vso moč branil. Krogeljica, najdena v truplu umorjenega, šla je ravno v pištolo, katero so pri obdolženemu našli, prav tako nož v prsne rane umorjenega.

Na dalje se je dokazalo po pričah, da je obdolženi z umorjenim prenočil v isti gostilnici, ter hotel še nekaj dni ostati v onem kraju; ko pa je odpotoval živinski trgovec, je kar na vrat na nos tudi on se podal na pot. Do tistega mesta, kjer se je hudodelstvo zgodilo, peljala sta dva sleda, naprej pa le eden; ta sled čevljev se je po umetnikih natanko narisal in se vjemal popolnoma s čevlji obdolženega jetnika. Tudi se je sodnija obrnila do predstojništva tistega kraja, kjer je obdolženec bival, in dobila odgovor, da je trgovec res premožen, a da je zadnje tedne pri različnih kupcih precej zgubil.

Iz vsega tega je sklepala sodnija, da ima najbrže pravega v rokah, ti „dokazi“ so se ji zdeli zadosti tehtni, tako da je proti obdolžencu z vso svojo ostro stjo postopala. Preiskovalni sodnik mu ne dá miru, vsako uro ga pokliče, izprašuje, obdolžuje, zapira v samotno ječo, da bi omečil trdovratneža. Ubogi trgovec, trpinčen noč in dan, trdi v enomer, da je čisto nedolžen, po krivici obdolžen; ko pa vidi, da mu vse nič ne pomaga, se udá, rekoč: „Sodnik hoče na vsak način, da sem kriv, tedaj naj ima to vero, ker mi družega tako nič ne verjame“.

Sčasoma se ga prime neka popolna neobčutljivost do vsega in nekega dne naznani jetniški zdravnik nadzorniku, da se je bati za pamet tega jetnika. Nadzornik, v takih rečeh že bolj izveden, spozna, da tukaj ne pomaga nič družega, kakor kaka nenavadna dogodba, ki bi ga zbudila iz te neobčutljivosti. Piše toraj njegovi ženi, kateri je bilo doslej vse to čisto neznan, ker se je preiskava po mogočnosti tajno vršila. A kaj se zgodi? Uboga žena, zvedivši to strašno dogodbo, umrje pri prezgodnjem porodu. Ta strašna novica res zdrami jetnika iz neobčutljivosti, revež divja, bolečine

srca so mu take, da se jame že trdosrčnim čuvajem smiliti. Dolgo časa traja njegova žalost, slednjič pa se vendar nekoliko vleže in on jame zopet misliti, kako se bo pri javni obravnavi zagovarjal.

Čez kakih osem mesecev je bila preiskava dovršena in zatožba sestavljena zarad umora in ropa. Ljudje, katerim je bil sad preiskave znan, ne dvomijo, da bi ne bil obsojen, ker je preveč dokazov zoper, a za njega nobenega, kajti ni vedel dokazati, kje je bil ob času hudodelstva; tudi se mu ni verjelo, da je praske na obrazu in rokah dobil, ko je na polzki poti v gozdu padel, kar je pač trdil, a dokazati ni mogel.

V tem, ko se je o tem mnogo govorilo, se je zgodilo nekaj, kar je obrnilo občno pozornost od njega na nekoga družega. Žandarji so na sledu za tatovi preiskavali neko zeló razkričano hišo in našli v skrivnem kotu veliko svoto denarja v papirji in srebru. Gospodar tiste hiše, že davno v slabem imenu, se ni mogel popolnoma opravičiti, kako in kdaj je prišel k tolíkemu denarju, zato so ga žandarji seboj vzeli in sodnija je naznanila, da naj pridejo gledat ta denar vsi tisti, kterim je bilo kaj vkradeno. Med drugimi pride tudi vdova ubitega in ko se jej pokažejo bankovci, spozna v istem hipu enega, ki ima v voglu napis po roki ranjcega moža; zarad družega, ki je bil v sredi malo krvav, se spominja natanjko, da ga je ranjki mož, od doma gredé, seboj vzela. Toraj je bil brez dvoma ta denar njenemu možu vzeta.

Sodnija ima toraj zdaj dva v pesteh, o kterih sumiči, da sta bila v zvezi. Novi zatoženec, kteremu je bilo že vse znano, kar se je med tem s trgovcem zgodilo, preiskalnemu sodniku rad pritrđi, da je dobil po nekem neznanemu človeku ta denar, da mu ga shrani za par dni, toraj se tudi on zaplete v zatožbo.

Dan javne sodnijske obravnave se napoči, mnogo ljudstva sili v sodnijsko dvorano, kjer sedita naš trgovec in novo obdolženi tat na klopi obdolžencev. Obravnava se vrši navadno, trgovec ostane pri tem, kar

je v preiskavi trdil, njegov tovariš pa trdovratno molči. Državni pravdnik predlaga, naj se prvi obsodi zaradi umorstva in ropa, drugi pa zaradi tatvine. Zagovornik trgovca pa trdi, da se ni ničesar dokazalo, kar bi pričalo, da je obdolženi trgovec kriv, česar je obdolžen, in zahteva, da bi se nekrivega spoznal.

Po kočanem govoru vpraša predsednik sodnije obdolženega trgovca, ki je bil dozdaj popolnoma miren, ali ima še kaj povedati.

Na to vprašanje se vzdigne trgovec, se ozre po zbranih poslušalcih, stegne svojo roko, jo položi nagloma na ramo svojega tovarša in spregovori z bobnečim glasom:

„Tukaj, tukaj tik mene sedi morilec! Le reci, da nisi, če moreš.“

Kakor po streli zadet se zgrudi njegov tovariš, obraz mu postane blede in zelen, ne more odpreti ust, da bi spregovoril besedico. Trgovec pa nadaljuje ponosno:

„Slavna sodnija! Jaz mislim, da se vam vsim to, kar sem rekel, zdi resnično. Molčanje tega človeka na tako tožbo naj vam bo dokaz, da je on umoril in oropal živinskega trgovca.“

In res! Obdolženi hudodelnik se izpove s trepetnim glasom, da je on umoril in oropal nesrečnega trgovca, sodnija ga spozna krivega in obsodi, kakor je zaslužil.

Našemu trgovcu pa se naznani rabsodba, po kateri je nekriv in se nemudoma ima izpustiti iz zapora.

Ko je bila ta rabsodba naznanjena, se vzdigne obdolženi in nekrivi trgovec in pravi:

„Gospod predsednik, dovolite mi še nekoliko besedic. Tu pred seboj me vidite človeka, ki je — ne po svoji krivdi — popolnoma ob vse. Kdo me bo li odškodoval — ne za trpljenje v ječi, ne za zgubo umrle ljubljene predrage mi žene, ali kdo mi bo povrnil premoženje, katero je propadlo v tem, ko sem bil jaz zaprt, kdo mi bo pripomogel z denarjem le toliko,

da se bom količkaj lotil, kdo bo dal mojemu sinčku dedšino, ktera bi mu brez tega nezasluženelega zapora in natolcevanja nikdar ne bila odšla? Kratko: do koga se mi je obrniti, da dobim vsaj nekaj tega nazaj, kar sem po krivici zgubil?"

Predsednik sodnije maje z ramami in — molči na to vestno vprašanje. — — —

Oprosteni obdolženec je poskusil potem vsa pota, da bi dobil kje kako odškodovanje, toda vse zastonj.

Postava je postava in sodniki so — sodniki.

To se je godilo na Nemškem. Ali mislite, da bi se pri nas v enakem slučaju drugače godilo, da ima tisti, ki bi prišel na enaki način ob ženo, otroka in premoženje, kako pot, po kateri bi se odškodoval za enake nezaslužene zgube? Kje? Pokaži mi jo, slavna c. k. sodnija in oče Lušin!

Riba in kmeta.

(Podučna povest v podobah.)

Ni še dosti čez tri leta,
 Ko živela sta dva kmeta,
 Janez prvi, drugi Peter,
 Oba silno hudih jeter.
 Bila sta oba soseda
 Drug od družga, to se ve da.
 Potok je med njima tekel,
 Janez, da njegov je, rekel,
 Peter pa to noče pripoznati,
 Janezu ne potoka dati. —
 Nekdaj sta se napotila,
 Da bi za petek ribe lovila.
 Janez lep'ga klina vjame,
 Peter mu ga z roke vzame.
 Ko se vsak za ribo ruje,
 Boj postaja vedno huje,
 Riba v potok nazaj skoči,
 Janez Petra za uh počí.
 Tak nobeden ribe jedel,
 Kakor lahko vsak bo vedel.

Petra huda jeza tare ;
 Prav' pri sebi: „Čak', kompare !
 Ker požrl si meni ribo,
 Dobil boš pri rihti šibo“.
 Janezu zdaj nič ne reče,
 Hitro k advokatu teče,
 Da mu Janeza zatoži
 Pri sodnji sodbo sproži.
 Tukaj vidiš pred vrati
 Petra trkajočega stati.

Ko je Janez naš to zvedel,
 Kaj mu Peter je naredil,
 Se tudi on po blatni cesti,
 Napoti k advokatu v mesti.
 V mestu kmetič rad kam zaide,
 Toda Janez advokata najde.

Hitro ga za dnar najame,
Da mu pravdo v roke vzame.

Na poti 'z mesta se primeri,
Da se snideta. „Pri moj' veri“,
Pravi Peter, „ti pokazal
Doktor bo, sem ga namazal;
Kar do kože te odrl,
Ali pa še clo zaprl,
Da boš tuhtal tam v ječi,
Kaj se pravi meni vreči
Ribo v vodo, da dan drugi
Kosil zelje sem pri soprugi“.
„Čakaj, beštja“, Janez pravi,
„Kar za luknjo se pripravi.
Bom učil te, me tožiti
Če prav hiša mora iti,
Tebe bodo kaznovali,
Meni pa pravico dali“.
Tak gre vsak po svoji poti,
Eden druž'ga več ne moti.
Med tem pravda mirno teče,
Ker nikogar zlo ne peče.
Advokata se v prepiru
Vlačita po dolgem tiru,
Vidita, da ni kot pleve,
Vedno prenašata le dneve.
Zadnjič vendar se odloči —

Veselja koj Janez poskoči —
 Da klofuto mora imeti
 Peter, ker ne dá se mu vzeti.
 Ribo pa naj tisti skuha,
 Kdor jo vjame. Primaruha!
 Modra sodba ta je bila,
 Janez, Peter to čutila.

Zdaj pa doktor se oglasi,
 Kakor to stori le včasih.
 Ker je bil najboljše baže,
 Masten Janezu račun pokaže.
 Ko mu ta račun prebere,
 Janez skoro v tla se vdere.
 Prestrašen se za lase zgrabi.
 Doktor pravi: „Janez, ne pozabi“.

Tudi Petra zdaj pokliče
 Doktor, ia mu brez priče
 Bere zabeljene račune,
 Kar Petra do srca presune.
 „Toliko ste zaslužili,
 Ker ste za-me se borili?
 Če vas plačam, mi prodati
 Hišo je. O advokati!“

Vendar to nič ne pomaga,
 Pravdati se stvar je draga.
 Ker plačat' noben sposoben,
 Dali hiši so na boben,
 Kakor „Brencelj“ je narisal,
 Ki je stvar na tanko spisal.
 Hiša bila je prodana,
 Peter, Janez 's hiš izgnana.

Janez Petru v roke seže :
 „Brate, to se prav prileže.
 Poravnala b' se b'la sama,
 Kaj je treba tega nama ?
 Zdaj rib več ne bova lovila,
 Še ne vode svoje pila.
 Če hočeva zdaj kaj imeti,
 Beračit' morava po sveti.
 Škoda, da še le zdaj spoznava
 To, ko vse nama po vodi plava“.

Tudi bistra advokata
 Roki si drugi dan podata.
 Advokata pa vesela
 Pesem drugo sta zapela :
 „Kdo bi mislil to od klina !
 Mi-dva sva zdaj bogatina.
 Pravda kmetoma b'la sitna,
 A za naju rodovitna.
 Roko, brate, te objamem,
 Žakelj ta-le sabo vzamem.
 Če pride kmet sodnji v kleše,
 Zagovornik polko pleše.
 Torej se le zavrtiva
 In na zdravje kmeta piva“.

Nauk.

Le nikdar se ne prepiraj,
Advokatov si ne zbiraj.
Kedar pravde dolge konec,
Nimaš, kakor počen lonec.
Ti preливаš britke solze,
Advokat pa kravo molze.

Podobe iz Žabjeka.

Obiskovanje.

Sodnijski predsednik. Kaka vročina je tu pri tebi, „Brencelj“!

„Brencelj“. Menda je Vam, gospod oče Lušin, le zarad tega tako vroče, ker ste pozabili odkriti se.

Nasledki merice vina,

ki se dobiva na Žabjeku in kterega je tudi „Bren-
celj“ v svoji neprevidnosti pokusil, ne nadejaje se
nič hudega.

Po „hišnem redu“.

Jetniki. Zapomni si, petelin, „hišni red“ velja za vse. Kedar boš prej zapel, kakor veleva „hišni red“, boš dobil verižice na noge, kakor mi, kedar se pregrešimo zoper „hišni red“. Boš vsaj pomnil, kdaj si bil na Žabjeku.

Nov gost.

Jetniki. Oho! Zdaj že vsak smrkovec pride na Žabjak. Ali mislite, da je otročja odgojilnica? Kar nič se že več ne spoštujejo stari skoro vsakdanji gosti. Ali gre tako-le revče med nas?

Poboljšani tat.

Jetniški nadzornik. Kaj si že zopet tu, potepuh? Saj smo te še le kar izpustili. Včeraj zjutraj je bilo.

Tat. Gospod nadzornik, veste, to je tako. Včeraj je bil četrtek, po „prežganki“ sem šel, danes je petek, toraj zjutraj ni bilo „prežganke“, jutri bo pa zopet. Jaz jo imam strašno rad in ker sem se bal, da bi je ne zamudil, sem ubil steklo pri štacuni, za katerim so bile ure, zlate in srebrne, shranjene. Policaj, ki je tik mene stal, me vidi in — tukaj sem, da račun za mojo prežganko ne bo pretrgan.

Zelje za parado.

Predsednik (pokuša zelje). Izvrstno zelje, izvrstno zelje, izvrstno! Tacega še mi zunaj Žabjeka ne dobimo.

Jetnik (mrmraje mu za hrbtom). Mi tudi ne. Če bi moje zelje pokusil, bi naredil bolj kisel obraz, kakor je zelje.

Hrana za bolne.

Jetniki trdijo, da po hrani za bolnike na Žabjeku ne more nihče odebeleti. Ni res, to kaže ta podoba nekoga, kteremu dela hrana za bolnike prav lep trebušček.

Samotne misli zaprtega.

„Ena nesreča pride le redko sama“, pravi nemški pregovor; zato pa ni postal samo Pisker šolski nadzornik, ampak tudi Vrečko.

* * *

Pravijo, da so misli proste. Če bi bilo to res, bi „Brencelj“ ne bil na Žabjeku, kajti on ni nič družega pisal, kakor svoje misli.

* * *

Kar je drugim ljudem vsakdanji kruh, to so c. k. deželni sodniji hudodelniki. Če bi ne bilo nobenega hudodelnika več, od koga bi pa živel a c. k. deželna sodnija? C. k. deželna sodnija pa mora biti, toraj morajo biti tudi hudodelniki.

* * *

Pravijo če gre kdo na Žabjek, da gre tje, kjer muh ni. Zakaj na Žabjeku ni muh? Zato, ker še ljudem nič ne ostaja, da bi muhe jedle.

* * *

Nemčurji nam očitajo, da imamo tako malo olikanih Slovencev. Ne prav po krivici, kajti marsikter Slovenec kedar se olika, postane nemškutar, ali pa vsaj nemškutari.

Slovo Žabjeku.

Oj Žabjek, krasna hiša ti v Ljubljani,
 Ti braniš mnogo že pregodnih tičev,
 Čuvajov polna, svetovalcev, bričev,
 Ki v božjem strahu tu so zbrani.

Prišel jaz po besedi sem neslani
 V ta kraj, kjer sliši dosti se „hudičev“,
 Med zmes tatov že starih in mladičev,
 In drugih, ki so iz svetá pregnani.

Kako mi bila tu samota pusta!
 Kako mi goste dolgočasne!
 Kako molčanja vadila se usta.

Zato pa v Žabjeka prostore krasne
 Nazaj med zrele tiče, duše črne
 Se proste volje „Brencelj“ ne povrne.

KAZALO.

	Stran.
Nagovor	3
Žabjek	5
Žabjek za „Brenceljna“	12
Risterjev pes. Žalostno-smešna, podučna, resnična storja. Z lepimi pildki ocirana	17
Pravica — krivica. Resnična povest iz sodnijskega življenja	32
Riba in kmeta. Podučna povest v podobah	40
Podobe iz Žabjeka:	
Obiskovanje	47
Nasledki merice vina	48
Po „hišnem redu“	49
Nov gost	50
Poboljšani tat	51
Zelje za parado	52
Hrana za bolne	53
Samotne misli zaprtega	54
Slovo Žabjeku	55

Ritter Riesters Hund.

Eine tragikomische, traurige, wahre und lehrreiche Geschichte, so sich in den Jahren 1871 und 1872 wahrhaft zugetragen.

(Mit schönen Bildern geziert.)

I.

Es lebte in Laibachien
Mit seinen Schneidersachen
Der Ritter Riester lobesam,
So aus dem „Reich“ gezogen kam.
Er lebt' mit seinem Pintscheshund
In traurem, zartem Freundschaftsbund.
Gar gern er mit dem garstgen Ding
In Sternallee spazoren ging.
Der Pintsche mit dem krummen Fuss
Gereichte manchem zum Verdross. —
Herr Krizaj, ein noch junger Mann,
Sich einen Pudel halten kann;
Mit dem stolzirt er durch die Stadt,
Wenn er im Dienst zu thun nicht hat.
Die Sternallee an sich ihn zieht,
Weil dort man hübsche Damen sieht.
Auch Hunde promenieren hier,
Die treiben ungenirt Plaisier. —

Herr Krizaj macht sich wenig draus,
Gemächlich dann spaziert nach Haus,
Doch wird er vor Gericht citirt,
Daselbst scharf inkriminirt,
Dass er in seiner Absicht böß
Des Pintsches Bein brach malitiös.
Des Schinders Zeugniß da besagt:

So jetzo auch sogleich geschah.
Als Riesters Pintsch den Pudel sah,
Hin springt er zu des Krizaj Bein;
Doch Krizaj ruft: „Das lasse fein,
Du krummes, garst'ges, kleines Best,
Sonst kriegst du mit dem Stock den Rest.
Allein der Hund — wie Hunde sind —
Ein bissig Best, vor Wuth ganz blind,
Nicht Ruhe noch den beiden gab;
Da saust der Stock auf ihn herab,
Dass krummer noch das krumme Bein.
Herr Riester springt zum Liebling sein
Und ruft: „Na, warte, du Tyrann,
Ich stelle zu Gericht dich dann
Und klage auf Entschädigung
Für Eigenthumsbeschädigung!“

„Der Hund, ein Best, schon sehr betagt,
War diestunfähig vierzehn Tag';
Bei mir in Pfleg' so lang er lag.“
Der Ritter Riester streng jetzund
Will Schmerzensgeld für seinen Hund,

Und auch noch strenge Kerkersbuss
Für den, der brach des Pintsches Fuss.
Der Richter schöpft nach Paragraph
Sein Urtheil; es ist harte Straf;

Herr Križaj ruft: „Das war gesund!“ —
Das ist die Mähr von Riesters Hund.

II.

Der „Brencelj“ hört's und denkt bei sich:
Das ist ein guter Spass für dich.
Wenn du die Sache aufgeputzt,
Zu einem Spässchen zugestutzt
Der Welt in deiner Weis' erzählst,
Nicht schlecht der Stoff, den du dir wählst.“

„Sechs Tage sitze im Arrest
Und zahle Kosten für das Best.“
Herr Riester jubelt: „Recht ist's dir!“
Herr Križaj ruft: „Ich appellir'!“ —
Die Sache von der Hundetatz
Von Laibach wandert nun nach Graz,

Zu stark jedoch die Speis' gewürzt;
So in's Verderben sie ihn stürzt.
Dem Staatsanwalt war das Gericht
Ganz nach Geschmack, dem seinen, nicht;
Erklärte es für schlechten Quark,
Für jeden Magen doch zu stark.
Die Polizei er ruft ergrimmt,
Dass sie des „Brencelj“ Burg erklimmt
Und konfiscirt das jüngste Kind,
Das Manuscript auch sucht geschwind.
Nun wird der „Brencelj“ inquirirt,
Als Inkulpat inkriminirt;
Darauf erklärt man ihm zuletzt,
Dass er in Klagestand versetzt.

Wo dieses Urtheil wird kassirt,
Davon auch Riester avisirt.
Ihm ist dabei nicht ganz so wohl;
Er brummt: „Dass euch der Kukuk hohl!“

Geschworne werden ausgelost,
Dass auch sie prüfen diese Kost,
Entscheiden, ob sie nicht zu stark,
Zersetzend für des Volkes Mark,
Ob sie des Richters Würd' befleck',
Des Aufruhrs Fah'n dem Volke steck',
Ob wirklich der Parteilichkeit
Den Richterstand sie frech auch zeigt.

Als demnach die Geschwornenmacht
 Mit Müh' zusammen war gebracht,
 Der Präsident, in Worten scharf,
 Zum zweitenmal das Los jetzt warf:
 Der Staatsanwalt zur Seite sitzt
 Und eifrig seine Ohren spitzt.
 So oft gezogen ein Sloven',
 So ruft er bass: „Ich ab ihn lehn'!“
 Des „Brencelj“ Hoffnung völlig sank:

Er blickt auf die Geschwornenbank;
 Da ist Nemškutar Sitz bei Sitz,
 Aus jedem Aug' der gleiche Blitz.
 Dem Schicksal nimmer er entgeht.
 Dort selbstbewusst der Anwalt steht.
 Nach der Geschworenen Geschwör
 Beginnt das peinliche Verhör;
 Darauf der Staatsanwalt ergrimmt
 Das Wort sich zu der Klage nimmt.
 Doch weil er erst slovenisch spricht,
 Versteh'n ihn die Geschwornen nicht.
 Dann spricht er sie auch deutsch ganz weich,
 Er ist an Worten doch so reich.
 Und du? Ach „Brencelj“, deine Zung'
 Für dieses Forum viel zu jung.
 Ich lese deinen jähen Fall
 In den Gesichtern diesen all'.

Und jetzo noch der Präsident
 Der Zwölferbank macht Kompliment
 Und weicht sie an die Stunden zwei
 Zu einem abgebrühten Brei.
 Darauf er selbst sie in Person
 Geleitet in den Rathsalon,
 Zu pflegen mit Gewissen Rath,
 Ob schuldig sei der Inkulpat. —

Nach einer langen, bangen Stund'
 Wird das Verdikt dem „Brencelj“ kund,
 Das schuldig ihn Vergehens spricht,
 Er sagt: „Verdammte Hundsgeschicht!“
 Der Präsident: „Und wir, mein Sohn,
 Bestimmen gehen deinen Lohn.“
 Nicht lange dauerte der Rath,
 Zurück er kommt mit seinem Staat,
 Und durch des Präsidenten Mund
 Dies Urtheil wird dem Sünder kund:
 „Weil du geschmäht der Richter Macht,
 Umfasse dich des Žabjek Nacht
 Durch zwei der Monde: diese Zeit
 Sei frommer Einkehr dir geweiht.
 Damit dir leichter wird die Lag',
 Bass faste alle vierzehn Tag',
 Damit du nach der Arbeit Last
 Auch der Erholung Freude hast.
 Ist dieses Urtheil nicht recht dir,
 Ob Nichtigkeit noch appellier'!“ —
 „So thu' ich auch“, der „Brencelj“ ruft,
 „Nicht gleich besteig ich Žabjeks Gruft“.
 Er appellirt, doch nichts ihm spriesst,
 Aus Wien das gleiche ihm erfließt, —
 Der Präsident nun ihm gebeut:
 „Noch einen Monat zähl' von heut'!

Oktober wird der sechste dir
 Der Freude Tag, an dem Quartir
 In jenem Haus dir wird bereit,
 Wo dir gegönnt der Busse Zeit. —
 Des Žabjek Wallfisch nun verschlang
 Den „Brencelj“ ganz, es ward ihm bang.

Doch Wunder! Jonas blieb im Fisch
 Drei Tage nur, dann kam er frisch
 An's Land. Der „Brencelj“ aber lag
 Zwei Monde in der herbsten Plag
 In Žabjeks finstrem, tiefem Schlund
 Und kam an Seel' und Leib gesund

Heraus; „gebessert“ nicht, jedoch
 Viel bissiger, ergrimmt noch.
 Auch ist er den Geschwornen gram,
 Er hasst noch mehr Nemškutarkram,
 Gar mancher wird noch seinen Stich
 Empfinden schmerzlich, sicherlich.

Und die Moral von der Geschichte?
 Vergesse weise Vorsicht nicht!
 Nemškutar, Richter und auch Hund
 In Ruhe lass zu jeder Stund'.

Er blüht auf die Geschwornenbande,
 Da die Zensur nur bei ihm ist,
 An jedem Tag, der nicht ein
 Dem Schicksal immer er zugeht,
 Der allezeit der Macht voll
 Nur die Geschwornen
 Bedenkt die beiden
 Hat er sich in der Lage nicht
 Und sich zu dem
 Versteht die die Geschwornen nicht,
 Dann spricht er so nicht desto ganz weislich,
 Er ist ein Worter doch so reich,
 Und das „Brencelj“, ohne Rang,
 Für diese Form und so jung,
 Ich lese diesem jeden Fall,
 In den Geschichten diesen all.

Ordnung wird der geschicklich
 Der Fische Fan an dem
 In jedem Haas dir wird
 Wo die gegen die
 Der Xabjek W
 Den „Brencelj“ kann er
 Und

Und jetzt noch der Präsident
 Der Xabjek macht Komplikation
 Und weicht von die Stenographen
 No einem abgedruckten Brief
 Damit er selbst sie in
 Gelöst in der
 Zu hängen mit
 Ob schuldig sei der

